

Asia: VN/35738/2024

Lausuntopyyntö metsätalouden kannustejärjestelmän muuttamista koskevista laki- ja asetuseronnoksista

Kommentit hallituksen esityksen muutosehdotuksista

Yleinen lausuntonne kokeiluhankkeiden tuista

MTK pitää hyvänä, että luonnonhoidon ja monimuotoisuuden turvaamiseksi kokeillaan uusia tukimalleja, ja arvioidaan erilaisten vaihtoehtojen kannustavuutta ja hyväksyttävyyttä.

MTK pitää pilotoinnin toteutukselle varattua rahoitusta riittämättömänä. Erityisesti taimikoiden ja nuoren metsän hoidossa lehtipuuosuuden kasvattamiselle maksettavalle korotukselle olisi osoitettava selkeä lisärahoitus, jotta nykyistä perustuen tasoa ja samalla tuen kannustavuutta ei olisi tarpeen heikentää.

Aikataulu pilotoinnin tehokkaalle käynnistämiseksi on haastava. Koska kyseessä on täysin uudentyyppinen toimintamalli, on tiedotukseen ja osaamisen lisäämiseen sekä metsäalan toimijoille että metsänomistajille panostettava. Mikäli viestinnässä epäonnistutaan, ei pilotointihankkeita saada käynnistettyä ja toteutettua suunnitellussa aikataulussa. Tällöin ei myöskään ole mahdollista tehdä arviota toimintamallin toimivuudesta ennen uuden kannustejärjestelmän valmistelua.

MTK korostaa, että ensisijaisesti tulisi varmistaa nykyisen Metka-järjestelmän toimivuus niin, että hakemukset ja toteutusilmoitukset pystyttäisiin käsittelemään ja niitä koskevat päätökset tekemään metsäkeskuksessa ilman viivettä. Pilotointien toteutus ja niiden vaatimien järjestelmien valmistelu metsäkeskuksessa eivät saa heikentää nykyisen tukijärjestelmän hallintoa ja toteutusta.

Arvioitaessa uuden toimintamallin toimivuutta tulisi samalla arvioida mahdollisuudet muokata nykyistä notifioitua järjestelmää joustavampaan ja maanomistajia kannustavampaan suuntaan. MTK katsoo, että luonnonhoidon tavoitteita voitaisiin tehokkaasti edistää myös korjaamalla nykyisen Metka-kannustejärjestelmän ympäristö- ja luonnonhoitotukeen liittyvät epäkohdat. Näin voitaisiin metsänomistajia kannustaa luonnonhoitoon tavalla, joka on heille tuttu ja vaatimuksiltaan ymmärrettävä, ja joka ei myöskään edellyttäisi mittavia muutoksia tukijärjestelmän hallintoon ja valvontaan.

Muu palautteenne seuraavista asioista

Taimikon ja nuoren metsän hoito (13 §)

-

Suojavyöhykkeen jättäminen (23 b §)

MTK pitää perusteluna pilotoinnin toteuttamista rajattuna kolmeen maakuntaan samoin kuin esitettyjä maakuntia.

Pykälän perusteluissa todetaan seuraavasti ”Koska tuki liittyy uudistushakkuuseen ei sitä saisi aloittaa ennen kuin metsäkeskus on hyväksynyt hakemuksen ja toteuttamissuunnitelman”. Kyseinen kiello aloittamisen kiellosta tulisi kytkeä vain niihin kuvioihin, joille hakemuksessa esitetty suojavyöhyke sijoittuu. Leimikot ja niistä annettavat metsänkäyttöilmoitukset voivat kattaa laajempia alueita, joissa vain osa kuvioista rajautuu virtavesiin. Hakkuiden ja puunkorjuun toteutuksen ja ajoituksen sujuvoittamiseksi toimijoilla tulisi olla mahdollisuus toteuttaa hakkuita leimikon niissä osissa, joilla ei ole vaikutusta suunniteltuun suojavyöhykkeeseen jo ennen hakemuksen hyväksymistä.

Suon ennallistaminen (23 c §)

Tuen myöntämisen edellytykseksi esitetään, että ennallistettavalla suoalueella on ennallistamisasetuksen liitteessä 1 mainittu luontotyyppi, joka ei ole hyvässä tilassa. MTK pitää tarkoituksenmukaisena sitä, että pilotoitavilla tukimalleilla tuettaisiin myös ennallistamisasetuksen toimeenpanoa.

Haasteena on, että paikkatietoa ko. luontotyyppien sijainnista ei ole. Maanomistajien ei voi edellyttää tuntevan ko. listaa luontotyypeistä eikä tunnistaa ko. luontotyyppijä. Luontotyyppien kuvausta ja hyvän tilan määritelmää on myös tarkoitus täsmentää osana Suomen kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimista. Kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelu on kesken. Toistaiseksi ei ole tiedossa, mitkä kohteet ovat direktiiviluontotyyppijä ja mikä on niiden tila. Määritelmiin liittyy epävarmuutta, sillä kansallisen ennallistamissuunnitelman ohjausryhmän reunaehtojen mukaan direktiiviluontotyyppien määritelmiä tarkastellaan ja selkiytetään Natura 2000 -verkoston ulkopuolella. Vastaavasti epätietoisuutta liittyy myös siihen, miten hyvä tila kunkin direktiiviluontotyyppin osalta määritellään.

MTK pitää välttämättömänä, että pilotoinnin tueksi tuotetaan selkeä ja käytännössä sovellettava kuvaus, joilla tukiehdon täyttävät kohteet on mahdollista tunnistaa.

Lehdon luonnonhoito (23 d §)

Tukikelpoisella lehto-kohteella edellytetään olevan ennallistamisasetuksen liitteen luontotyyppi, joka ei ole hyvässä tilassa. Myöskään asetuksen tarkoittamia lehtoja ei ole saatavissa paikkatiedosta, joten tunnistamiseen tarvitaan selkeä kuvaus.

Yhtenä tuen myöntämisen edellytyksenä esitetään, että kohde kehittyy ilman hoitoa huonompaan suuntaan. MTK pitää ko. tukiehdon muotoilua epätarkoituksenmukaisena. Olennaisempaa on, että kohteella on tunnistettu hoidon tarve ja että esitetyillä toimenpiteillä kohteen tilaa voidaan

parantaa. Esitetyn tukiehdon sijaan tukiehdoksi tulisi asettaa, että kohteella on todettu hoidon tarve.

Tarjouskilpailumenettelyn toimivuus (11 a §, 25 a-d §)

Pykälän 11a toinen momentti on epäselvästi kirjoitettu. Lukijan voi olla vaikea ymmärtää, että momentissa kyse on ko. hankehakuun osallistuvien eri hankkeiden yhteissummasta (yhteen lasketusta euromäärästä) eikä yksittäisestä hankkeesta, ja että tarkastelu johtaa aina osan hakkeista hylkäämiseen (eikä esim. hankekohtaisen tuen leikkaamiseen). Selkeämpää olisi erottaa pykälän toinen momentti omaksi pykäläkseen. Kysehän ei ole tuen määrästä, vaan tuen kohdentamisesta ja hankkeiden valinnasta tarjouskilpailumenettelyssä.

MTK pitää suon ennallistamishankkeiden kaksivaiheista hakua (25a§) hyvänä ratkaisuna, joka vähentää maanomistajille ja toimijoille koituvaa riskiä korkeiden suunnittelukustannusten jäämisestä maanomistajan maksettavaksi, mikäli hanke jäisi ilman tukea.

25 c §:n toisen momentin mukaan hakemusten vertailuluvun laskemisesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. MTK esittää, että vertailuluvun laskennasta säädettäisiin laissa ja asetusesityksen 30a §:n sisältö siirrettäisiin sellaisenaan lakiin.

Hoito- ja kunnossapitovelvoite (40 §)

-

Muut muutokset (lakiehdotus 5 §, 8 §, 10 §, 16 a §, 23 a §, 33 §, 35 §, 46 §)

5 §:ssä ja sen perusteluissa todetaan, että suojavaöhykkeen jättämisen, suon ennallistamisen ja lehdonhoidon tuki myönnetään vähämerkityksisenä tukena. Suon ennallistamista ja lehtojen hoitoa voidaan kuitenkin toteuttaa myös ns. perinteisenä kannustejärjestelmän mukaisena luonnonhoitohankkeena. Selvyyden vuoksi lain perusteluissa olisi hyvä tuoda selkeästi esille, että tarjouskilpailu on rinnakkainen muoto toteuttaa ko. hankkeita ns. perinteisen notifioidun tukijärjestelmän mukaisille luonnonhoitohankkeille.

Esityksen vaikutukset

Miten arvioitte esityksen vaikutuksia (HE-luonnoksen perusteluiden luku 4.2)?

Lain esitöissä lehtipuuosuuden lisäämistä koskevan kokeilun taloudellisten ja monimuotoisuusvaikutusten oletetaan jäävän vähäisemmiksi kuin Luonnonvarakeskuksen koko kiertoaika koskevissa arvioissa. Perusteena tälle esitetään, että työlajia koskeva hoito- ja kunnossapitovelvoite on viisi vuotta, minkä jälkeen myöhemmissä harvennuksissa olisi mahdollista poistaa kaikki tai osa säästetyistä lehtipuista. Peruste on epäjohtonmukainen, koska lähtökohtaisesti tavoitteena on kasvattaa lehtipuuosuutta kaikissa metsikön kasvatusvaiheissa – ei vain taimikoissa.

Myös lain perusteluissa esiin tuodut hyödyt liittyvät lehtipuuosuuden säilymiseen yli kiertoajan ja myös järeän lehtipuun ja järeän lehtilahopuun syntymiseen.

Muut huomiot

Muita huomioita

-

Kommentit valtioneuvoston asetuksen muutosehdotuksista

Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen määrä (8 §)

Tuen määrää esitetään laskettavaksi 180 euroon ja lehtipuuston määrän perusteella maksettavaksi korotukseksi esitetään 20 euroa, jolloin tuki yhteensä vastaisi nykyistä taimikon ja nuoren metsän hoidon perustukea 200 euroa. Esitystä ei voi millään tapaa pitää metsänomistajia kannustavana. Esitys päinvastoin rankaisee niitä metsänomistajia, jotka toteuttavat taimikonhoidon nykyisten hyvien käytäntöjen mukaisesti tai joilla ei kasvupaikan tai lähtötilanteen perusteella ole mahdollista korkeampaan lehtipuuosuuteen.

Toteutusaika tämän työlajin pilotoinnille olisi vain vuosi. Tulee olemaan haastavaa toteuttaa pilotointi läpi noin lyhyessä ajassa. Merkittäviä riskejä liittyy ainakin metsäkeskuksen tietojärjestelmien rakentamiseen ja koko toimijakentän kykyyn ja motivaatioonkin lähteä toteuttamaan näin lyhytaikaista kokeilua.

Vuoden mittainen jakso, jossa muutetaan tukitasoa valtaosalla taimikoista 20 e/ha alemmalle tasolle ei lisää kannustevaikutusta taimikoiden hoitoon. MTK korostaa, että taimikonhoidon ja nuoren metsän hoidon tuen tavoite on kannustaa metsänomistajia oikea-aikaiseen metsänhoitoon. Metsänhoidollisesti on olennaisempaa jättää kasvatettavat puut niiden laadun ja elinvoiman perusteella kuin lehtipuu vs. havupuukriteerillä. Olennaista olisi turvata riittävä rahoitus tukijärjestelmälle ja varmistaa järjestelmän toimivuus loppurahoituskaudella.

Ympäristötavoitteita tukeva korotus lehtipuuosuuden perusteella tulisi olla selkeästi lisäinen bonus niille metsänomistajille, jotka haluavat painottaa ympäristötavoitteita metsiensä käsittelyssä ja panostaa sekapuustoisuuteen. Lisäksi seka- ja lehtipuumetsien tukeen liittyen tulisi jatkossa miettiä, miten huomioidaan hirvituhojen riski, niiden torjuntatoimet ja miten kompensoidaan syntyneitä tuhoja. Näissä seikoissa olisi perusteita selkeästi korkeammalle tukitasolle kuin +20 €/ha.

Kokeiluhankkeiden tukiehdot

Taimikon ja nuoren metsän hoitokäsittelyn jälkeinen lehtipuun osuus (7 a §)

-

Suojavyöhyke (30 b §)

-

Ennallistettava suo (30 d §)

-

Lehdon luonnonhoidon kohde (30 f §)

-

Kokeiluhankkeiden valintaperusteet

Suojavyöhykkeen jättäminen (30 c § ja liite 1)

Suojavyöhykkeen luontoarvoista saisi pisteitä, mikäli kyseessä on lähdepuro, johon suojavyöhykkeen ja puron alkulähteen välillä kohdistuisi vain vähäistä kuormitusta tai ei ole puroon johtavia oja. Epäselväksi jää, mistä tieto hankittaisiin tai mahdollisen kuormituksen suuruus arvioitaisiin, jos puron alkulähde ei ole hakemuksen tehneen/tehneiden maanomistajien kiinteistöjen alueella. Suojavyöhykkeen ja puron alkulähteen välillä voi olla myös muuta maankäyttöä (maatalous, rakennettu ympäristö), joka aiheuttaa puroon kuormitusta. Maanomistajalla ei myöskään ole mahdollisuutta vaikuttaa muiden maanomistajien toimiin, jotka aiheuttavat tai voivat aiheuttaa kuormitusta puroon. MTK esittää pisteytyksen yksinkertaistamista niin, että luontoarvoista saisi kaksi pistettä, jos kyseessä on lähdepuro.

Suon ennallistaminen (30 e § ja liite 2)

-

Lehdon luonnonhoito (30 g § ja liite 3 ja 4)

-

Kokeiluhankkeiden tuloksen saavuttamisen pisteytys

Suon ennallistaminen (30 h § ja liite 5)

MTK pitää onnistuneen suon ennallistamistuloksen pisteytykseltä vaadittua arvoa (4 pistettä) korkeana. MTK esittää, että onnistunut suon ennallistamistulos katsottaisiin saavutetuksi, jos hanke saisi toteutuksesta vähintään kolme pistettä. Suokasvillisuuden palautuminen voi viedä huomattavasti pitemmän ajan kuin esityksessä määritelty hoito- ja kunnossapitovelvoitteen voimassaoloaika tai määräaika tuloksen saavuttamiselle annetulle ilmoitukselle (noin kahdeksan vuotta). Lisäksi kaikissa suon ennallistamishankkeissa ei välttämättä ole tarvetta vesien johtamiselle, vaan toimenpiteet keskittyisivät ojien tukkimiseen, puuston poistamiseen ja mahdollisesti vesiensuojelurakenteisiin. Tällöin täysin onnistuneenkaan hankkeen ei olisi mahdollista saada vaadittua neljää pistettä.

Lehdon luonnonhoito (30 h § ja liite 6)

MTK pitää lehdon luonnonhoidolta vaadittua arvoa (5 pistettä) hyvin tiukkana. MTK esittää, että lehdon luonnonhoidon tulos katsottaisiin saavutetuksi, jos hanke saa vähintään neljä pistettä.

Hoidetun lehdon ollessa kehittymässä kohti hyvää tilaa kohteen pisteet alittaisivat edelleen vaaditut viisi pistettä, vaikka kohteelle olisi saatu aikaan kerroksellisuutta ja vaihtelevaa tilajakaumaa, lehtokasvillisuuden elpyminen olisi käynnistynyt, kohteella ei esiintyisi vieraslajeja ja kuolleen puun

määrä olisi lisääntynyt, mutta alle viisi kuutiometsiä hehtaarilla. Kohde olisi kuitenkin selkeästi hyötynyt hoidosta, mutta ei vielä ilmoitukselle annetussa määräajassa olisi kehittynyt korkeimpaan pistemääräluokkaan.

Asetuksen vaikutukset

Miten arvioitte asetuksen pääasiallisia vaikutuksia (luku 4)?

-

Muut huomiot

Muita huomioita

-

Kommentit maa- ja metsätalousministeriön asetuksen muutosehdotuksista

Hakemuksella ilmoitettavat tiedot (2 §, 3 §, 4 §, 5 §, 6 §)

Esityksen mukaan tukihakemuksessa olisi ilmoitettava ennallistamisasetuksen liitteen 1 mukaiset luontotyytit ja niiden tila. Luontotyyppien ja niiden tilan kuvauksen ilmoittaminen voi olla haastavaa niin kauan kuin luontotyyppien ja niiden tilan määrittelylle ei ole selkeitä perusteita eikä ko. luonnetyyppien sijaintia ole saatavissa paikkatiedoista.

Toteuttamissuunnitelma (7 §, 13 a §, 13 b §)

Suon ennallistamisen ja lehdon luonnonhoidon toteuttamissuunnitelmaan esitetään pakollisena sisällytettäväksi kohteen ennallistamistuloksen/luonnonhoitotuloksen seurantasuunnitelmaa. MTK pitää vaatimusta täysin tarpeettomana ja turhana byrokratiana. Vaatimukselle ei myöskään löydy minkäänlaista perustetta lakiesityksestä tai lain perusteluista. Ko. vaatimus tulee poistaa.

Toteutusilmoituksella ilmoitettavat tiedot (14 §, 15 §, 21 a-d §)

MTK katsoo, että tuloksen saavuttamista koskeva ilmoitusmenettely tulee rakentaa joustavaksi ja helpoksi toteuttaa. MTK pitää hyvänä mahdollisuutta toimittaa vaaditut tiedot myös kuva- tai videotallenteena.

Muut huomiot

Muita huomioita

-

Jylhä Lea

MTK